

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Kolmastoista vuosikerta • numero 5 • 1993

Kaapeli- ja
satelliitti-
televisio-
sanastosta

Mielipide-
tutkimus-
sanasto

TERMINFO

Kolmastoista vuosikerta • numero 5 • 1993

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry

Kustantaja: Painatuskeskus Oy

Päätoimittaja: Lari Kauppinen

Toimitusneuvosto:

Gustav Dahlberg

Marketta Fabritius

Jukka Ihanus

Pertti Laine

Juhani Siikala

Martti Tiula

Seija Tuovinen

Krista Varantola

Tilaukset:

Painatuskeskus, Lehtitilaukset

PL 516, 00101 Helsinki

puh. 90-566 0404

Tilaushinnat vuonna 1993

Kestotilaus 150 mk,

vuoden määräaikainen tilaus 165 mk.

Irtonumero 29 mk.

Ilmestyy 6 kertaa vuodessa.

Vuonna 1993 Painatuskeskuksen
aikakauslehtien irtonumeroita myyvät:

Valtikka-kirjakaupat Helsingissä:

Annankatu 44 ja Eteläesplanadi 4

Valtikka-myyntipisteet:

Akateeminen kirjakauppa

(Tampere, Oulu ja Lappeenranta),

Suomalainen Kirjakauppa

(Joensuu, Jyväskylä, Kuopio, Mikkeli

ja Rovaniemi),

Turun Kansallinen Kirjakauppa

Tilaajarekisterin tietoja voidaan käyttää
suoramarkkinoinnissa.

Sisällys

Palautetta lukijakyselystä 3

LARI KAUPPINEN

Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto

syntyi nopeasti ja tarpeeseen 6

RIITTA LUHTALA

Kirjallisuutta 9

Mielipidetutkimussanasto 11

VIRPI SALO, ANNA-MAARIA TUOMI

Summaries 18

Palautetta lukijakyselystä

LARI KAUPPINEN

Teimme yhdessä lehtemme kustantajan *Painatuskeskus Oy:n* kanssa keväällä lukijakyselyn lehtemme numeron 2/1993 väliin liitettyllä kyselylomakkeella. Halusimme ensisijaisesti selvittää, millaista lehteä lukijamme haluaisivat lukea. Samalla kysyimme myös muun muassa, mitä mieltä lukijamme ovat lehden ilmestymiskertojen lisäämisestä ja sopivasta lehden hinnasta. Lomake postitettiin yhteensä 1958 tilaajalle, joista 223 eli 11 % vastasi kyselyyn. Lehtemme päätoimittaja *Lari Kauppinen* tarkastelee lukijakyselyn tuloksia.

Mikä kiinnostaa?

Kyselyn tulosten mukaan suomenkielisten termien käyttö- ja oikeinkirjoitus-suositukset kiinnostavat lukijoitamme eniten; 85 % vastaajista oli erittäin kiinnostuneita ja 12 % jonkin verran kiinnostuneita näitä asioita käsittelevistä artikkeleista. Näin ollen suomenkielisten termien käyttö- ja oikeinkirjoitussuosituksista kiinnostuneita on yhteensä peräti 97 % vastaajista. (Itse asiassa vain 1 % vastaajista ilmoitti, ettei ole lainkaan kiinnostunut aiheesta, sillä 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.)

Tiukasti voittajan perässä tulevat minisanastot (erittäin kiinnostuneita 79 % + jonkin verran kiinnostuneita 16 % = kiinnostuneita 95 %), termipalvelusta poimittua (67 % + 25 % = 92 %), EY-termistö (61 % + 34 % = 95 %) sekä sa-

nastojen ja sanakirjojen esittelyt (61 % + 36 % = 97 %). Vähiten lukijamme ovat kyselyn mukaan kiinnostuneet kongressi- ja kurssi uutisista (kiinnostuneita 64 %) sekä artikkelien englanninkielisistä tiivistelmistä (kiinnostuneita 52 % vastaajista). Täytyy kuitenkin muistaa, että kysely tehtiin vain suomeksi, joten ne ulkomaiset lukijamme, jotka seuraavat Suomessa tehtävää sanastotyötä Terminfon englanninkielisten tiivistelmien avulla, eivät kyselyyn voineet vastata. Olemme saaneet paljon myönteistä palautetta englanninkielisistä tiivistelmistä ulkomaalaisilta lukijoiltamme näiden runsaan kahden vuoden aikana, jotka englanninkieliset tiivistelmät ovat kuuluneet Terminfoon.

Kysyimme myös, tulisiko Terminfossa käsitellä enemmän joidenkin erikoisalojen termistöä. Melko tarkalleen puolet vastaajista (51 %) haluaa enemmän erikoisalojen termistöä. Kysymykseen, minkä alojen termistöä tulisi lisätä, saimme toista sataa erilaista vastausta ammattinimikkeistä äänentoistoon. Kymmenisen vastaajaa haluaa lisää tekniikan termistöä erittelemättä sen tarkemmin ja puolisen tusinaa vastaajaa kertoi ytimekkäästi haluavansa termejä 'kai-kilta aloilta'. Yksittäisten alojen termeistä kiinnostavimpia ovat — aivan kuten arvasimmekin — tietotekniikkaan ja tietojenkäsittelyyn liittyvät termit. Alakoh-taisten toiveiden lisäksi lukijamme esitivät toiveita vastinekielten suhteen. Eri-tyisesti toivottiin saksan-, ranskan-, ve-näjän- ja espanjankielisiä vastineita.

Lehtikierron pituus ja kesto

Usein kun Terminfossa on ilmoitus esim. kurssista, johon pyydetään mahdollisimman nopeaa ilmoittaututumista, soitto- ja tulee vielä kauan senkin jälkeen, kun viimeinen ilmoittamispäivä on mennyt umpeen. Siksi halusimme selvittää, kuinka monta lukijaa yhdellä lehdellä on ja kuinka kauan kestää, ennen kuin lukija saa lehden lehtikierrossa. Vastusten perusteella yhdellä Terminfon kappaleella on keskimäärin 5,2 lukijaa ja lukija saa lehden luettavakseen keskimäärin 15,8 vuorokauden kuluttua siitä, kun se on saapunut lehtikierron alkuun.

Vaikka tiesimme, että monissa paikoissa samaa lehteä lukee usea ihminen ja lehtikierto on pitkä, emme osanneet odottaa aivan näin pitkää lehtikiertoa. Siksi kyselyn palautuspäiväkin asetettiin vain kolmen viikon päähän lehden ilmestymispäivästä. Onkin luultavaa, että moni niistä lukijoistamme, jotka saivat kyselyn käsiinsä vasta viimeiseksi palautuspäiväksi merkityn päivän jälkeen, eivät palauttaneet kyselyä. Jos nämäkin lukijamme olisivat vastanneet kyselyyn, keskimääräinen lehtikierron pituus olisi voinut olla suurempikin. Mutta niistäkin, jotka olivat vastanneet tähän kysymykseen toukokuun loppuun mennessä, joka viides kertoi lehtikierron olevan yli kolme viikkoa. Kolmella vastanneella lehtikierto on jopa yli 50 vuorokautta, eli siinä vaiheessa kun Terminfo on heidän saatavillaan, uusi Terminfo alkaa vähitellen jo tulla painosta.

Toivottavaa olisikin, että pitkistä lehtikierron päästäisiin ja yritykseen tilattaisiin useampia kappaleita Terminfoja. Ihannetilanne olisi tietysti, että jokainen lukija saisi oman kappaleen lehdestä ja se jäisi lukijan hyllyyn myöhemminkin käytettäväksi, sillä Terminfo ei ole kertakäyttötavaraa.

Lukijauskollisuus, ilmestymistiheys ja vuosikerran hinta

Terminfo on ilmestynyt vuodesta 1980 alkaen, tosin ensimmäisenä vuonna lehden nimi oli vielä *TSK tiedottaa*. Kyselyyn vastanneet ovat olleet Terminfon lukijoita keskimäärin 4,8 vuotta. Yli kymmenen vuotta lehteä lukeneita oli peräti 11 % vastanneista. Kun ottaa huomioon levikimme nopean kasvun viimeisen kymmenen vuoden aikana, näyttää siltä, että valtaosa kymmenen vuoden takaisista lukijoistamme lukee lehteämme edelleenkin.

Vuoteen 1990 asti Terminfo ilmestyi neljä kertaa vuodessa, mutta viime vuonna ilmestymiskertojen määrää lisättiin kuuteen vuodessa. Kyselyn perusteella ilmestymiskertojen lisääminen oli oikea ratkaisu, sillä vastanneista 74 % piti ilmestymistiheyttä oikeana; 12 % toivoi lehden ilmestyvän useammin ja 11 % toivoi sen ilmestyvän harvemmin.

Vuositulauksena Terminfo maksaa tänä vuonna 165 mk ja kestotilauksena 150 mk. Vastanneista 30 % piti nykyistä hintaa (150—165 mk) oikeana, 33 % haluaisi hinnan olevan enintään 149 mk ja 7 % maksaisi lehdestä vähintään 166 mk vuodessa. Keskimäärin toivottu vuosikerran hinta on 132 mk.

Ketkä Terminfoa lukevat?

Suurin yksittäinen ammattiryhmä lukijoidemme joukossa on kääntäjät, joita vastanneista oli 39 %. Erilaisissa sihteerin tehtävissä työskentelee 25 % vastanneista ja opettajan tehtävissä 13 %. Teknisiä toimihenkilöitä oli vastanneiden joukossa 8 % ja tiedottajia 6 %. Lukijoiden joukossa on myös mm. tutkijoita, opiskelijoita, informaatikkoja, kustannustoimittajia sekä työttömiä. Työntekijöiden mukaan luokiteltuna lukijat haantuvat melko tasaisesti eri aloille.

Äidinkielekseen 88 % vastaajista ilmoitti suomen, 11 % ruotsin ja 1 % muun. Kyselyn perusteella ruotsinkielisten osuus lukijoistamme tuntuu olevan hieman suurempi kuin heidän osuutensa väestöstä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 1992 suomenkielisten osuus väestöstä oli 93 % ja ruotsinkielisten 6 %.

Tulevaisuuden linjauksia

Lukijakyselyn tulosten perusteella lukijamme tuntuvat olevan varsin tyytyväisiä lehtemme. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että voisimme jäädä lepäämään laakereillamme. Asia on pikemminkin päinvastoin: lukijoidemme tuki

velvoittaa meitä tekemään entistäkin kiinnostavampaa lehteä. Tarkoituksena on edelleenkin käsitellä ajankohtaisia termiongelmia, tarjota minisanastoja lukijoitamme kiinnostavista aiheista, kertoa uusista sanastohankkeista sekä välittää tietoa terminologian ja käytännön sanastotyön alalta laajemminkin.

Otamme mielellämme vastaan palautetta jatkuvastikin. Ehdotukset käsiteltäviksi aiheiksi ovat erittäin tervetulleita, mutta toivoisimme lukijoidemme lähettävän meille myös kirjoituksiaan terminologian ja käytännön sanastotyön alalta sekä suomeksi että ruotsiksi. Julkaistuista kirjoituksista maksamme palkion.

Terminfon numerossa 4/1993 oli painovirhe termipalvelun telekopionumerossa. Painatuskeskus pahoittelee virhettä. Oikeat puhelin- ja telekopionumerot ovat:

Termipalvelu

puh. (90) 608 876

fax (90) 608 859

TSK:n toimisto

puh. (90) 608 996.

Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto syntyi nopeasti ja tarpeeseen

RIITTA LUHTALA

Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto ilmestyi alkusyksystä. Sanasto selkeyttää osin vielä vakiintumatonta ja käytöltään kirjavaa termistöä tällä nopeasti kehittyvällä alalla. Riitta Luhtala Suomen kaapelitelevisioliitto ry:stä kertoo sanastoa valmistelleen työryhmän työstä sekä työn tuloksista.

Niinkin nopeasti kehittyvälle sähköisen viestinnän alalle kuin kaapeli- ja satelliittitelevisiotoiminnalle laadittavan sanaston toteutuksessa ei auta aikailla. Niinpä 251 termiä käsittävä *Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto* valmistui ennätysajassa. *Liikenneministeriö*, projektin rahoittaja, asetti työryhmän 24. syyskuuta 1992, sanaston varsinainen työstäminen aloitettiin vuoden 1993 alussa ja valmis kirja saatiin painokoneista elokuussa 1993. *Suomen kaapelitelevisioliiton* aloitteesta tehdyssä yhteistyöprojektissa olivat mukana myös *Kopioستو ry*, *Puhelinlaitosten Liitto ry*, *Suomen Satelliittitelevisioliitto ry*, *Tele Kaapeli-tv* ja *Teleste Antenni Oy*. Varsinaisesta sanastotyöstä vastasi *Tekniikan Sanastokeskus ry*.

Kaapelitelevisiotoiminta käynnistyi Suomessa jo kaksikymmentä vuotta sitten. Ala kehittyy niin nopeassa tahdissa, että suomenkielinen sanasto ei tahdo pysyä kehityksen matkassa, eikä kaikille nimityksille ole välttämättä edes tunnettu tarvetta luoda suomenkielisiä

vastineita. Alan ammattilaiset käyttävät runsaasti englanninkielistä termistöä, joka on jo yleistymässä ammattislangista normaaliin käyttöön.

Tietyt termit oli koettu ongelmalliseksi erityisesti siksi, että samoja termejä käytetään eri merkityksissä ja toisaalta samalle käsitteelle on käytössä monia eri nimityksiä. Hankaluuksia aiheutuu myös mm. teknisen puolen ja kuluttajamarkkinoinnin sanastollisista eroavaisuuksista.

Siksi alan yrityksissä koettiin hyvin tarpeelliseksi alan sanaston selkiyttäminen ja käytössä olevien termien kokoaminen yhteen.

Maksutelevision synonyymit ja salauksenpurun päätteet

Kaapelitelevisioyhtiöissä on usein kritisoitu englannin kielen termistä *pay-tv* käännettyä termiä *maksutelevisio* — ei-hän tilauspohjaisia lehtiäkään mainosteta ”maksulehtinä”. Maksutelevisio-ohjelmien markkinoinnissa käytetään tästä syystä joskus myös nimityksiä *palvelu-tv*, *tilaus-tv* ja *tilaaja-tv*. Sanastotyöryhmä ei ryhtynyt rakasta lastaan enää uudelleen nimeämään, joten *maksutelevisio* ja *maksu-tv* vakiintunevat yhä tiukemmin kielenkäyttöön — ellei sitten joku saa äkkiä oikein hyvää ideaa.

Jotta voidaan katsoa salattua televisio-ohjelmaa eli *maksu-tv-kanavaa*, tarvitaan *dekooderi* eli *salauksenpurkulaitte*. Yleisimmin tällaisen laitteen nimenä käytetään *kotipäättettä*, mutta maksu-tv-tilaaja voi kutsua sitä myös *maksutelevisiopäätteeksi*, *tilaajapäätteeksi* tai *ohjelmapäätteeksi*. Työryhmä kuitenkin suosittelee, että hän ei kutsuisi sitä "kanavapäätteeksi", "mustaksi laatikoksi" (se on jo historiaa) tai etenkin "matolaatikoksi", sillä ne päätettiin listata hylättäviksi termeiksi.

Maksu-tv-toiminta käynnistyi Suomen kaapeliverkoissa jo 15 vuotta sitten, jolloin toimintansa aloitti Euroopan ensimmäinen maksu-tv-kanava, kotimainen Viihdekanava. Moderni maksu-tv-toiminta kehittyy pitkin harppauksin. On olemassa jo esim. *pay-per-view (PPV)*, *impulse-pay-per-view (IPPV)* ja *pay-per-event (PPE)*, jotka ainakin tois- taiseksi on suomennettu erilaisiksi *ker- tamaksutelevisioiksi*. Esimerkiksi Noki- an uusi kotipääte mahdollistaa yksittäis- ten ohjelmien tai ohjelmakokonaisuuksien tilaamisen älykorttitekniikkaa käyt- täen.

Kanavalla on runsaasti johdannaisia

Ohjelmatoiminnan käsitejärjestelmästä on sanastossa kiinnostava kaavio, joka kertoo, että ohjelmatoiminta voidaan jakaa mm. jakelutien, viestintämuodon, kohdealueen tai maksullisuuden mu- kaan. Ei siis ole aivan sama, katsotko *televisio-ohjelmaa* — eli televisiovas- taanottimen avulla katsottavaksi ja kuun- neltavaksi tarkoitettua informaatiota — vai *televisio-ohjelmaa* — eli tietynkes- toista televisio-ohjelmana esitettävää teosta, josta esimerkkinä mainittakoon Kauniit ja rohkeat.

Myös sillä, valitsetko *kanavan* vai *kanavan*, on eroa. Kanavalla on kolmat- takymmentä erilaista johdannaista, jot- ka perustuvat esim. ohjelman sisältöön,

kuvaruudun käyttötapaan, lähetysväli- neeseen, rahoitustapaan, jakeluvaihtoehtoon, taajuteen tai vastaanottoon.

Ohjelmakanavalla tarkoitetaan oh- jelmatoiminnan harjoittajan tuottamaa palvelua, joka sisältää tietyllä alueella samalla televisiokanavalla lähetettävän televisio-ohjelman. Siitä käytetään yleis- kielessä usein myös nimitystä televisio- kanava, joka ammattikielessä kuitenkin viittaa eri käsitteeseen. Ammattilaisten *televisiokanava* on televisio-ohjelman välittämiseen tarkoitettu taajuuskanava. *Taajuuskanava* puolestaan määritellään tiedonsiirtoon käytettäväksi taajuuskais- taksi, ja *siirtokanava* on väline kahden pisteen väliseen yksisuuntaiseen tiedon- siirtoon. Siirtokanavana voidaan käyt- tää esimerkiksi taajuuskanavaa tai siitä aikajaksoisesti erotettua osaa. *Viritys- kanava* on taajuuskanava, jolle televi- siovastaanotin voidaan virittää yhden ohjelmakanavan televisio-ohjelman kat- selua varten.

Kuulostaa mutkikkaalta. Käytännön elämässä ongelma ei kuitenkaan synny kanavan eri johdannaisten käytöstä, vaan nimenomaan yksittäisestä *kana- va-sanasta*, kun sitä käytetään merkit- semään näitä erilaisia käsitteitä ilman tarkempaa selitystä.

Oman alan ja sanastotyön asiantuntijat yhdessä

Sanastoaineistoa koottaessa päädyttiin jaottelemaan sanasto kuuteen pää- osaan: kaapeli- ja satelliittiteleviotoi- minnan peruskäsitteet, palveluihin ja katseluun liittyvät käsitteet, satelliittivas- taanoton käsitteet, jakelutekniikan kä- sitteet, signaalien vastaanottoon ja siir- toon liittyvät käsitteet sekä televisiojär- jestelmät.

Alkuvaiheessa materiaalia oli enem- män kuin runsaasti, ja rajanveto oleelli- sen ja nippelitason tiedon välillä oli han- kalaa. Pian kuitenkin löytyi linja, jonka pohjalta pystyttiin rajaamaan pois jo

muissa sanastoissa käsitellyt alueet ja keskityttiin kaapeli- ja satelliittitelevisio-vastaanoton ja -jakelun erityispiirteisiin ja tekniikkaan.

Näinkin kattavan sanaston laatiminen ilman sanastotyön asiantuntijoita olisi horjuva projekti, jossa ajauduttaisiin helposti väärille tasoille kokonaisuuden selkeän hahmottamisen kustannuksella. Lisäksi esimerkiksi käsitejärjestelmäkaaviot, joita tavallinen sanastonkuluttaja ei ehkä osaa kaivata ennen kuin näkee ensimmäisensä, eivät syntyisi omin voimin. Terminologi *Olli Nykäsen* ja *Tekniikan Sanastokeskuksen* asiantuntemuksella tässä onnistuttiin.

Tekijät toivovat saavansa paljon palautetta. Koska ala ja sen termistö kehittyvät vauhdikkaasti, nyt tehty sanasto tuskin jää viimeiseksi. Aivan erillisen

keskustelun voisikin sitten käynnistää sanastojen nimitystä: kuka keksii seuraavalle sanastolle pidemmän nimen kuin *Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto*?

Mistä sanastoa saa?

Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto on tarkoitettu ensi sijassa kaapeli- ja satelliittitelevisiopalvelujen käyttäjille ja alan ammattilaisille, mutta se soveltuu erinomaisesti myös kääntäjien, toimittajien ja kouluttajien työvälineeksi.

Sanaston hinta on 95 mk ja sitä voi tilata Painatuskeskus Oy:n kustannustoiminnasta

PL 516

00101 HELSINKI

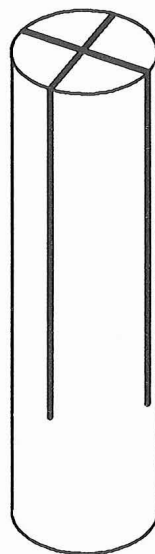
puh. 90-566 0266

fax 90-566 0380.

Etsintäkuulutus: jätkänkynttilä ruotsiksi?

Jätkänkynttiläksi sanotaan suomessa tukkipuun pätkeä, johon esimerkiksi moottorisahalla tehdään puun rungon suuntaan ristinmuotoinen rako, jossa voidaan polttaa tulta. Termipalvelusta kysyttiin, mikä olisi oikea ruotsinkielinen nimitys. Vastausta ei kuitenkaan TSK:n lähteistä löytynyt, eikä sitä saatu Ruotsin kielen toimiston neuvonnastaan. Kysyjä arveli käyttävänsä omatekoista käännöstä *skogshuggares ljus*.

Koska kyse on ainakin Suomessa tunnetusta asiasta, on luultavaa että myös Suomen ruotsinkieliset ovat antaneet *jätkänkynttilälle* nimen. Terminfo kääntyy jälleen lukijoiden puoleen: jos tiedät *jätkänkynttilän* vastineen ruotsiksi (tai ehkä jollain muulla vieraalla kielellä), pyydämme kertomaan tiedon myös Tekniikan Sanastokeskukseen soittamalla numeroon (90) 608 996 tai faksaamalla numeroon (90) 608 859.

Jätkänkynttilä
(ilman tulta)

KIRJALLISUUTTA

Tekniikan Sanastokeskuksen sanastosarjassa on ilmestynyt tänä syksynä kolme sanastoa: Tietohuollon sanasto, Rikosilmoitussanasto sekä Kaapeli- ja satelliittitelevisio-sanasto. Viimeksi mainitusta on toisaalla lehdessämme erillinen artikkeli. Lisäksi sanastosarjan ulkopuolella on ilmestynyt Tekniikan Sanastokeskuksen kokoama EY-termihakemisto kirja- ja levykeversiona. Luomme katsauksen näihin uusiin sanastoihin.

Tietohuollon sanasto (TSK 20)

Tietopalvelualalla julkaistulle kirjallisuudelle on ollut ominaista termistön vaihtelevuus, mikä on hankaloittanut tietohuollon kehittymistä. Siksi Tietopalveluseura ry teki vuonna 1987 aloitteen tietopalvelualan sanaston kokoamiseksi. Kahden vuoden valmistelujen jälkeen työ aloitettiin vuonna 1989 tietopalvelualan ammattilaisten ja Tekniikan Sanastokeskuksen yhteistyönä.

Tavoitteena oli alkujaan noin 500 käsitteen sanasto, mutta monien karsimisten jälkeen päädyttiin lopulta 314 käsitteen määrittelevään sanastoon, joka keskittyy tietohuollon keskeisiin käsitteisiin menemättä kovin pitkälle kirjasto-, atk- tai tietoliikennealojen termeihin, sillä näiltä aloilta on vuosien varrella ilmestynyt useitakin sanastoja. Suomenkielisten termien lisäksi sanasto antaa niiden vastineet ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi.

Tietohuollon sanastoon sisältyy myös arkistoalan keskeisin sanasto. Arkistotoimi ja siihen läheisesti liittyvä

asiakirjahallinto ovat tietopalvelun ja kirjastotoimen kanssa rinnasteisia tietohuollon osa-alueita. Yhteinen sanasto tulee helpottamaan näiden toisiinsa läheisesti liittyvien alojen välistä yhteistyötä ja koulutusta.

Tietohuollon sanaston hinta on 160 mk ja sitä saa Kirjastopalvelu Oy:stä

PL 84

00211 HELSINKI

puh. (90) 692 6266

fax (90) 692 4797.

Rikosilmoitussanasto (TSK 21)

Vuonna 1984 Vahinkovakuutusyhdistys (nykyinen Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry) ja Tekniikan Sanastokeskus laativat Rikosilmoitussanaston (TSK 5), joka määritteli vakaat kaksisataa rikosilmoituslaitteistoihin ja -järjestelmiin liittyvää käsitettä. Vajaan vuosikymmenen kuluessa rikosilmoitusjärjestelmät ovat kehittyneet ja aika on ajanut vanhan Rikosilmoitussanaston ohi.

Niinpä Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto perusti vuonna 1989 sanastotyöryhmän tekemään ajantasaista Rikosilmoitussanastoa. Erityisen tarpeelliseksi katsottiin uuteen rikosilmoitusteknologiaan ja kulunvalvontaan liittyvän käsitteistön lisääminen. Uudenkin sanaston nimeksi tuli Rikosilmoitussanasto ja se ilmestyi Suomen Vakuutusalan Koulutus ja Kustannus Oy:n kustantamana Tekniikan Sanastokeskuksen julkaisusarjan 21. sanastona.

Uudessa sanastossa on määritelty 239 käsitettä seuraavilta rikosilmoitukseen liittyviltä aloilta: ilmoitukset, hälytykset ja hälyttimet, ilmoitusjärjestelmä-

tyypit, valvontalaitteisto, ilmoitinkeskus, ilmoituksensiirtojärjestelmä, hälytysjärjestelmä, tekninen valvonta, ilmaisimet, kulunvalvonta, vyöhykkeet, väylät, kytkennät, toimintatilat ja virtapiirit, kytkimet sekä luotettavuus.

Sanasto on 7-kielinen, sillä suomenkielisten termien lisäksi sanasto sisältää niiden vastineet ruotsiksi, norjaksi, tanskaksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi.

Sanaston hinta on 88 mk ja sitä saa Suomen Vakuutusalan Koulutus ja Kustannus Oy:stä

Bulevardi 28
00120 HELSINKI
puh. 90-680 40267
fax 90-680 40235.

EY-termihakemisto

Jo puolentoista vuoden ajan olemme seuranneet tarkasti EY-termipankin koostamista Rooman sopimuksesta, ETA-sopimuksesta ja EY:n asetuksista, direktiiveistä ja päätöksistä. Tänä syksynä Tekniikan Sanastokeskus valitsi termipankin materiaalista 3800 termitietuetta EY-termihakemistoon, jonka Mofile on julkaissut sekä levyke- että kirjaversiona. Kussakin tietueessa on annettu suomen- ja englanninkieliset termit — useimmiten myös ruotsinkieliset termit — sekä niiden lauseyhteydet. Valtaosa termeistä liittyy hallintoon, juridiikkaan ja talouteen, mutta mukana on myös paljon luonnontieteiden ja eri tekniikan alojen termejä. Joukossa on mukana myös EY:ssä käytössä olevia lyhenteitä ja eri organisaatioiden ja sopimusten nimiä.

Termihakemistoa voidaan käyttää monella tavalla. Se on mittava hakuteos EY:n käyttämään kieleen, sen termeihin ja vakiintuneisiin sanontoihin. Jokaiseen tietueeseen on merkitty lähde, joten hakemisto ilmaisee myös, mis-

sä EY:n säännöksessä termi ja esimerkiksi lause esiintyvät.

Aineisto pohjautuu ruotsalaisen *Tekniska Nomenklaturcentralenin* (TNC) tietokantaan, johon on koottu termejä ja niiden lauseyhteyksiä eli konteksteja alkuperäisistä englanninkielisistä asiakirjoista ja niiden ruotsinkielisistä käännöksistä. Tekniikan Sanastokeskuksen nyt julkaiseman termihakemiston englannin- ja ruotsinkieliset osuudet ovat lähes sellaisenaan TNC:n keväällä 1992 toimittamassa muodossa. Siinä vaiheessa asiakirjojen käännöstyö oli Ruotsissa vielä kesken. Virallinen ruotsinkielinen versio julkaistaan syksyllä 1993 kirjassa *EG:s ord och uttryck (TNC 94)*. Suomenkielisen osuuden lähdeaineistona ovat olleet viralliset EY-direktiivien suomenkieliset käännökset.

Tekniikan Sanastokeskus jatkaa edelleen EY-termiprojektiaan mm. kartuttamalla aineistoa nykyisestä ainakin kaksinkertaiseksi. Uuden ruotsalaisen pohja-aineiston lisäksi pohja-aineistoa pyritään keräämään suomen kielen lähtökohdista siten, että EY-teksteistä poimitaan nimenomaan suomen kannalta tärkeitä termejä ja lauseita. Lisäksi aineistoa tullaan täydentämään fraaseilla ja niiden tapaisilla vakiintuneilla ilmauksilla, joita aineistoon nytkin monessa tietueessa kuuluu.

Levykejulkaisun hinta on 2000 mk, viisi levykejulkaisua saa hintaan 5900 mk. Kirjajulkaisun hinta 260 mk. Kumpaakin julkaisua voi tilata Mofilesta postitse osoitella

PL 175
00131 Helsinki

tai osoitteella

Bulevardi 19 A 5
00120 Helsinki.

Yhteyden saa myös puhelimitse ja telekopioitse

puh. (90) 694 7823
fax (90) 694 7829.

Mielipidetutkimussanasto

VIRPI SALO, ANNA-MAARIA TUOMI

Tekniikan Sanastokeskuksen kesäharjoittelijat tekevät harjoitustyönään minisanaston valitsemastaan aiheesta. Kesän 1993 harjoittelijat Virpi Salo ja Anna-Maaria Tuomi valitsivat aiheekseen mielipidetiedustelut. Heidän tekemänsä sanasto käsittelee myös tilastotieteellisen tutkimuksen peruskäsitteitä yleensäkin.

Presidentinvaalit lähestyvät ja tiedotusvälineissä julkaistaan puolueiden ja lehtien teettämiä mielipidetutkimuksia ehdokkaiden kannatuksesta. Tuloksia julkistettaessa käytetään usein alan termejä, jotka ovat vaikeita näihin tutkimusmenetelmiin perehtymättömille.

Olemme keränneet tähän minisanastoon käsitteitä, jotka liittyvät lähinnä mielipidetutkimukseen ja sitä lähellä oleviin tiedonkeruumenetelmiin. Mielipidetutkimusta tehtäessä koko perusjoukon tutkiminen on käytännöllisesti katsoen mahdotonta, joten perusjoukosta on valittava tietty otos tutkimusta varten. Tämän otoksen määräämiseksi käytetään erilaisia otantamenetelmiä. Sanastoon on otettu ainoastaan yleisimmät otantamenetelmät, joita tutkimusta tehtäessä voidaan myös yhdistellä monella eri tavoin.

Mielipidetutkimuksen ala on laaja, sen avulla voidaan selvittää niin poliittisten puolueiden kannatusta kuin mielipiteitä erilaisista yleistä mielenkiintoa herättävistä kiistakysymyksistä, esimerkiksi pakolaiskysymyksestä. Mielipide-

tutkimukset ovat usein kiinnostavia ja sovelluskelpoisia, ja toistettujen tutkimusten avulla on helppo seurata mielipiteiden kehitystä. Tavallisimpina tutkimusmenetelminä käytetään haastattelua ja kyselyä.

Tutkimus

1

mielipidetutkimus

sv opinionsundersökning

en opinion poll, opinion research

tutkimus, jonka avulla pyritään selvittämään ihmisten käsityksiä ja ajatuksia tietyistä aiheista

Mielipidetutkimuksella selvitetään esim. poliittisia tai yhteiskunnallisia mielipiteitä sekä äänestyskäyttäytymistä. Lähes synonyymisenä mielipidetutkimuksen kanssa käytetään nimitystä gallupitutkimus yhdysvaltalaisen tutkijan George Gallupin mukaan, joka kehitti otantaan perustuvan tutkimusmenetelmän.

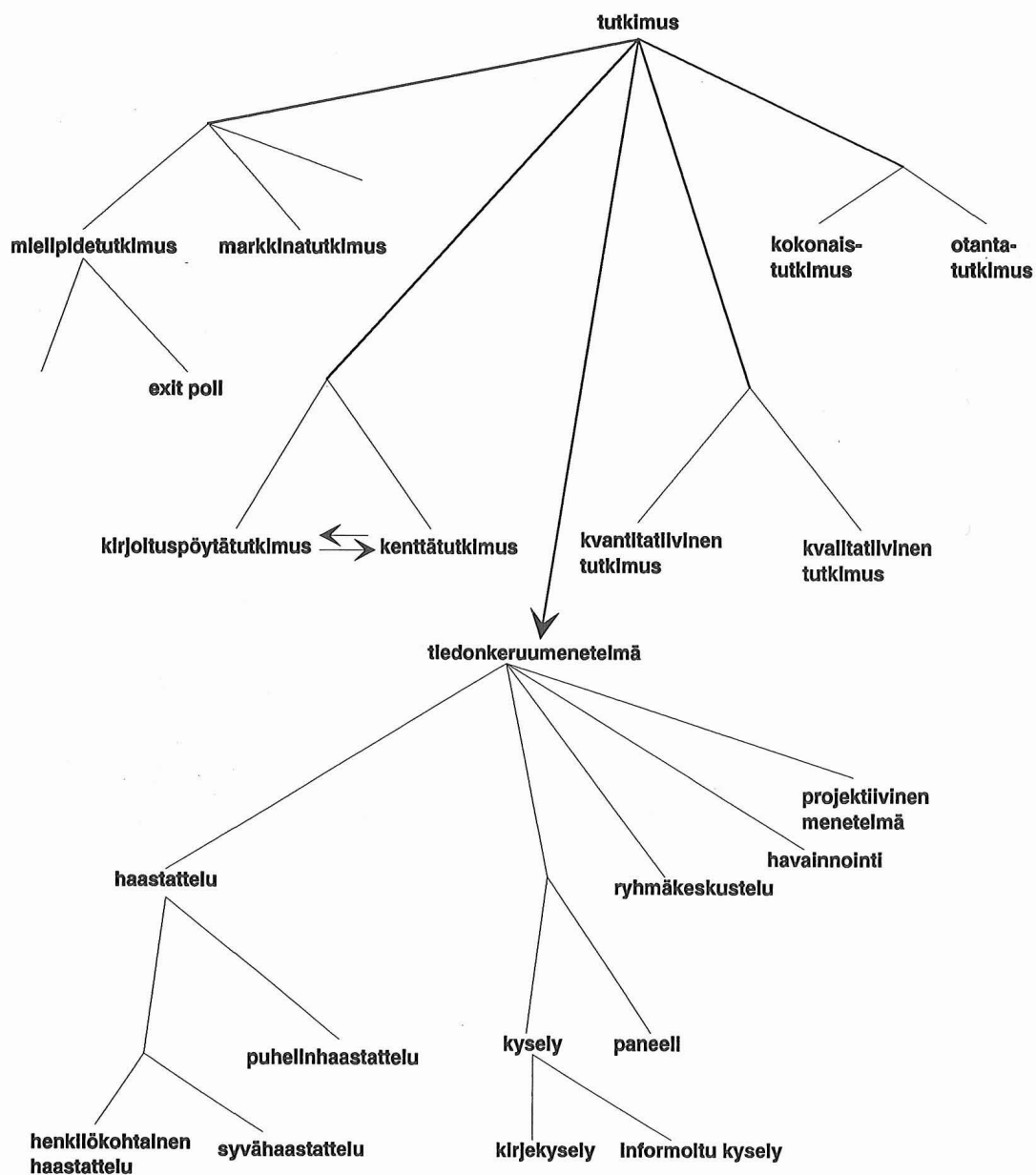
2

exit poll

sv exit poll

en exit poll

mielipidetutkimus, joka tehdään vaalien aikana heti, kun äänestäjät ovat jättäneet äänestyslippunsa

3

markkinatutkimus

sv marknadsundersökning

en market research

tutkimus, jonka avulla pyritään selvittämään tietyn tuotteen markkinoiden koko ja rakenne

Markkinoilla tarkoitetaan toisaalta kaikkia ihmisiä, jotka ostavat tai saattavat ostaa tietyn tuotteen, toisaalta tuotteen tarjontaoloja.

4

kirjoituspöytä tutkimus

sv skrivbordsundersökning

en desk research

tutkimus, jossa käytetään jo aikaisemmin kerättyä ja dokumentoitua tutkimustietoa

Tietolähteinä voidaan käyttää tilastoja, korkeakoulujen ja yliopistojen julkaisusarjoja, käsikirjoja, aikakauslehtiä, abstraktijulkaisuja, tietopankkeja sekä henkilö-, yritys- ja tuotehakemistoja.

5

kenttätutkimus

sv fältundersökning

en field research

tutkimus, jossa tieto kerätään informanteilta juuri tiettyä tarkoitusta varten

Kenttätutkimus ja kirjoituspöytä tutkimus täydentävät usein toisiaan.

6

kvantitatiivinen tutkimus

sv kvantitativ undersökning

en quantitative research

tutkimus, jonka tavoitteena on esittää tutkittavien ilmiöiden muuttujat numeroarvoina

7

kvalitatiivinen tutkimus

sv kvalitativ undersökning

en qualitative research

tutkimus, jonka tavoitteena on tehdä tutkittavat ilmiöt ymmärrettäviksi ilman numeroarvoja

Tuloksilla kuvataan esim. ihmisten ajatuksia ja käyttäytymistä.

Tiedonkeruumenetelmä

8

haastattelu

sv intervju

en interview

tiedonkeruumenetelmä, jossa vastaaja vastaa suullisesti tutkijan esittämiin kysymyksiin

9

henkilökohtainen haastattelu

sv personlig intervju

en personal interview

kasvotusten tapahtuva *haastattelu*, joka perustuu etukäteen laadittuihin kysymyksiin

10

syvähaastattelu

sv djupintervju, fri intervju

en free interview, informal interview

kasvotusten tapahtuva *haastattelu*, joka perustuu haastattelutilanteen mukaan muuttuviin kysymyksiin

Tutkija ei työskentele lomakkeen pohjalta, vaan esittää ainoastaan johdattelevia kysymyksiä, joihin vastaaja saa vapaasti vastata.

11

puhelinhaastattelu

sv telefonintervju
en telephone interview
puhelimitse tapahtuva *haastattelu*

12

kysely

sv enkät
en questionnaire study
tiedonkeruumenetelmä, jossa vastaaja itse täyttää kyselylomakkeen

13

kirjekysely

sv postenkät
en postal questionnaire
kysely, jossa kyselylomake toimitetaan vastaajalle postitse

14

informoitu kysely

sv intervjubaserad enkät
en
kysely, jossa tutkija henkilökohtaisesti vie, noutaa tai vie ja noutaa kyselylomakkeen
Tutkija voi samalla selostaa tai tarkistaa lomakkeen täytön.

15

paneeli

sv panel, dagboksmetod
en panel, diary method
tiedonkeruumenetelmä, jossa vastaajat systemaattisesti pitävät päiväkirjaa tutkittavasta ilmiöstä
Paneelin avulla selvitetään esim. kuluttajakäyttäytymistä ja siinä tapahtuvia muutoksia.

16

ryhmäkeskustelu

sv gruppdiskussion
en group discussion,
focus group discussion
tiedonkeruumenetelmä, jossa vastaajaryhmä kokoontuu keskustelemaan selvitettävästä aiheesta tutkijan ohjauksessa

17

havainnointi

sv observation
en observation
tiedonkeruumenetelmä, joka perustuu ilmiön suoraan tarkkailuun
Havainnoinnilla kerätään tietoa jonkin ilmiön esiintymistiheydestä, laajuudesta tai muista mitattavista ominaisuuksista. Havainnoinnin avulla ei voida selvittää, miksi ilmiö tapahtui.

18

projektiivinen menetelmä

sv projektiv metod
en projective technique
tiedonkeruumenetelmä, joka perustuu vastaajan täydentämiin piirroksiin, lauseisiin tai kertomuksiin

Perusjoukko ja otanta

19

perusjoukko

sv population

en population

ryhmä, josta tutkimus halutaan tehdä
Perusjoukko voi olla esim. koko kansa.

20

kokonaistutkimus

sv totalundersökning

en complete enumeration, census
tutkimus, jossa tutkitaan *perusjoukon*
kaikki yksiköt

21

otantatutkimus

sv urvalsundersökning

en sample survey

tutkimus, jossa tutkitaan vain osa *perusjoukon* yksiköistä

22

otos

sv urval

en sample

perusjoukosta valittu osajoukko, jonka
perusteella tehdään johtopäätöksiä koko
perusjoukosta

23

otanta

sv urval

en sampling

otoksen määrittäminen

24

todennäköisyysotanta

sv sannolikhetsurval

en probability sampling

otanta, jossa jokaisella *perusjoukon* yksiköllä on yhtä suuri mahdollisuus tulla mukaan *otokseen*

25

yksinkertainen satunnaisotanta

sv obundet slumpmässigt urval

en simple random sampling

todennäköisyysotanta, jossa järjestykseen luetteloidusta tai kortistoidusta *perusjoukosta* arvotaan riittävän suuri *otos*

Arvonta voi tapahtua esim. satunnaislukutaulukoita apuna käyttäen.

26

systemaattinen otanta

sv systematiskt urval

en systematic sampling

todennäköisyysotanta, jossa tiedostoon järjestetystä *perusjoukosta* poimitaan tasavälein *otokseen* tulevat yksiköt, kun *perusjoukko* ja *otoksen* koko tiedetään

Aloituskohda arvotaan ja *otokseen* otetaan esim. joka kymmenes *perusjoukon* yksikkö.

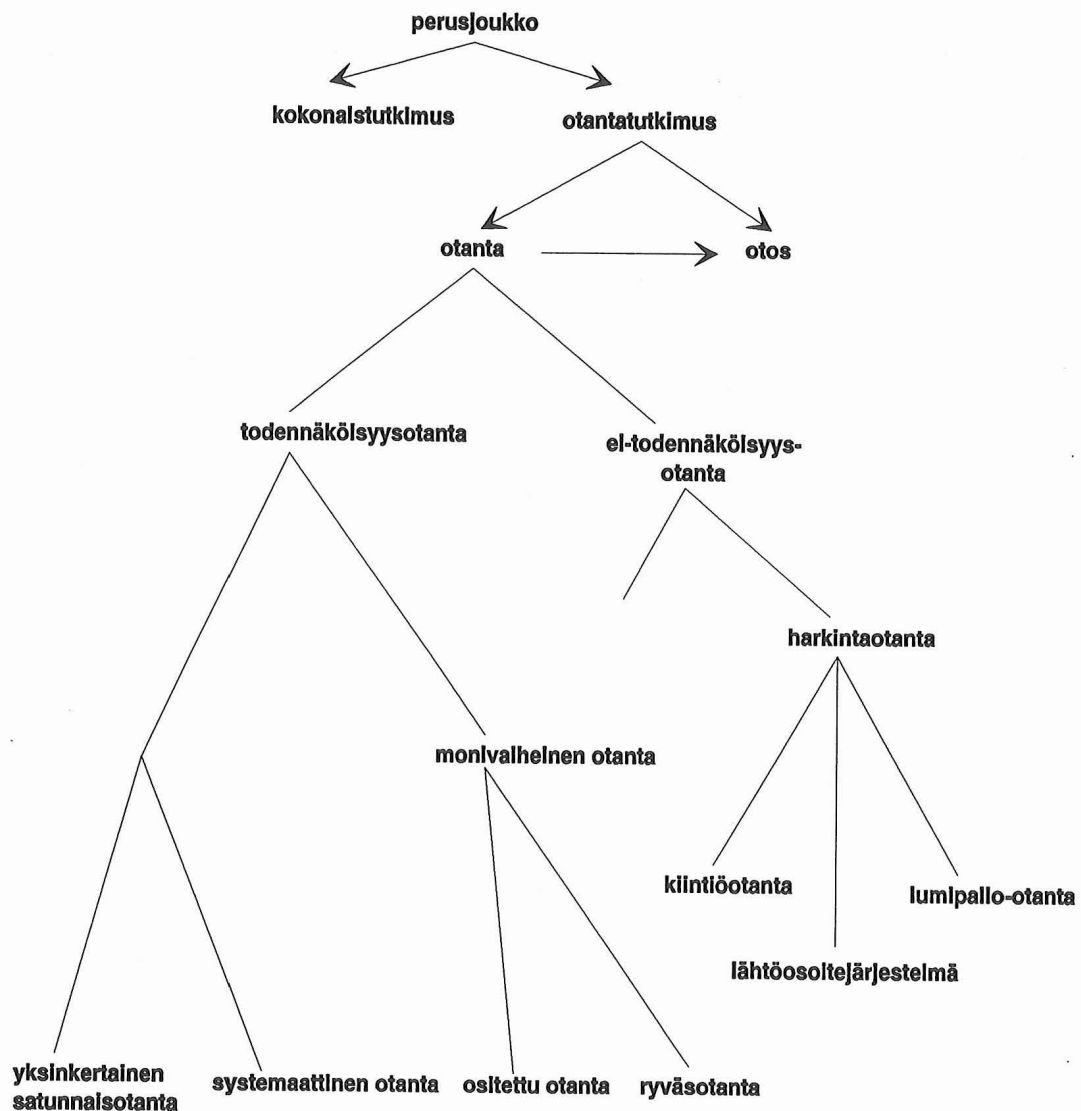
27

monivaiheinen otanta

sv flerstegsurval

en multistage sampling

todennäköisyysotanta, jossa *perusjoukko* jaetaan osajoukkoihin ennen *otoksen* valitsemista

28

ositettu otanta

sv stratifierat urval

en stratified sampling

monivaiheinen otanta, jossa *otos* poimitaan *perusjoukon* jokaisesta osajoukosta suhteessa osajoukon suuruuteen

Osittelu on tehokas menetelmä, kun perusjoukko on heterogeeninen ja se voidaan jakaa pienempiin homogeenisiin osajoukkoihin.

29

ryväsotanta

sv klusterurval

en cluster sampling

monivaiheinen otanta, jossa valitaan sattumanvaraisesti ne osajoukot, jotka muodostavat *otoksen* tai joista *otos* valitaan

Osajoukkoina voivat toimia esim. tietyt maantieteelliset alueet.

30

ei-todennäköisyysotanta

sv icke-sannolikhetsurval

en nonprobability sampling,
non-probability sampling

otanta, jossa jokaisella *perusjoukon* yksiköllä ei ole yhtä suuri mahdollisuus tulla mukaan *otokseen*

31

harkintaotanta

sv subjektiv urval

en judgement sampling

ei-todennäköisyysotanta, joka perustuu tutkimuksen tekijän subjektiiviseen valintaan

32

kiintiöotanta

sv kvoturval

en quota sampling

harkintaotanta, jossa tutkimuksen tekijä valitsee *otoksen* annettujen ohjeiden ja kriteerien perusteella

33

lähtöosoitejärjestelmä

sv urval enligt slumpmässigt utvalda startadresser

en random start sampling

harkintaotanta, jossa tutkimuksen tekijällä on käytössä yksi satunnaisesti poimittu osoite, josta hän etenee seuraaviin talouksiin annettujen ohjeiden perusteella

34

lumipallo-otanta

sv

en

harkintaotanta, jossa edellisen *otoksen* jäsen vaikuttaa seuraavaan *otokseen*

Lumipallo-otannalla tutkitaan henkilöiden välisiä vaikutussuhteita esim. ostopäätöksiin

SUMMARIES

Questionnaire

A questionnaire sheet for our readers was sent along with Terminfo 2/1993. The sheet was posted to 1958 readers, 223 of whom (i.e. 11%) returned the sheet.

According to the answers, the most interesting topic was the correct usage and spelling of Finnish terms as 97% of those who answered the questions was interested in articles dealing with this topic (85% was very interested and 12% was somewhat interested). Other topics of considerable interest were vocabularies (very interested 79% + somewhat interested 16% = interested 95%), term service (67% + 25% = 92%), EC terminology (61% + 34% = 95%) and introduction of vocabularies (61% + 36% = 97%). The topics of least interest were dates of congresses and courses (64%) and English summaries (52%). The questionnaire sheet was only in Finnish.

About one half of the readers would like to have more information on terminology of special fields. More than one hundred different fields were named ranging from titles to sound reproduction. Additionally, readers wanted more German, French, Russian and Spanish equivalents for terms.

The answers indicated that in the average each Terminfo was read by 5.2 readers and it took 15.8 days to reach the reader in the queue.

Terminfo has been published since 1980 and it seems that most of the readers of the first years are still among the readers. Terminfo is nowadays published six times a year instead of the former four times and 74% of our readers found that suitable.

The current annual price of Terminfo was found suitable by 30% of readers, 33% told that the price should not exceed FIM 149 and 7% would not be ready to pay more than FIM 166. Translators form the largest group of our readers with 39% share. The native language of our readers was: Finnish 88%, Swedish 11% and other 1%.

Literature

Three new vocabularies have been published in the TSK series this autumn: *Vocabulary of information services*, *Vocabulary of crime alarm* and *Vocabulary of cable and satellite television terms*. In addition to these, the *EC term index* which was compiled by TSK was published as a book and floppy disk version.

Vocabulary of information services (TSK 20)

In order to standardise the terminology of information services, *Tietopalveluseura ry (Finnish Association on Information Services)* made an initiative to compile a vocabulary in the terminology of the field. The work was started in 1989 in cooperation with subject field specialists and TSK.

The vocabulary has 314 concepts with Finnish definitions, and the terms are given in Finnish, Swedish, English, German and French. The vocabulary is available at 160 FIM at

Kirjastopalvelu Oy

P.O.Box 84

FIN-00211 HELSINKI, FINLAND

Tel. + 358 0 692 6266

Fax. + 358 0 692 4797

Vocabulary of crime alarm (TSK 21)

In 1989, *Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (Federation of Finnish Insurance Companies)* set up a work group to make a new edition of the vocabulary of crime alarm. It includes 239 concepts with definitions from various fields of crime alarm. The terms are given in Finnish, Swedish, Norwegian, Danish, English, German and French. The vocabulary is available at 88 FIM at

Suomen Vakuutusalan Koulutus ja
Kustannus Oy
Bulevardi 28
FIN-00120 HELSINKI, FINLAND
Tel. + 358 0 680 40267
Fax. + 358 0 680 40235

Vocabulary of cable and satellite television (TSK 23)

The vocabulary of cable and satellite television which was compiled by *the Ministry of Transport and Communications* in cooperation with the companies in the field and TSK was also published this autumn. The vocabulary includes about 250 concepts with Finnish definitions and terms together with equivalents for the terms in Swedish and English. The vocabulary is meant for experts in the field but it is also well suited for translators, editors and trainers. The vocabulary is available at FIM 95 at

Painatuskeskus Oy
P.O.Box 516
FIM-00101 HELSINKI, FINLAND
Tel. + 358 0 566 0266
Fax. + 358 0 566 0380

EC term index

This autumn TSK chose 3800 term records of the material in the EC term-bank to be included in the EC term index which was published by Mofile as a book and floppy disk version. Each record includes the term in Finnish and English — quite often also in Swedish — and the textual context. Mostly, these deal with administration, legislation and economics but a large number of terms of natural sciences and technology are also included.

The price for a floppy disk version is FIM 2000 (5 copies FIM 5900) and book version FIM 260. Both versions are available at

Mofile
P.O.Box 175
FIN-00131 HELSINKI, FINLAND
Tel. + 358 0 694 7823
Fax. + 358 0 694 7829

Vocabulary of opinion poll

Summer trainees at TSK usually compile a small vocabulary of a topic which they find to be of interest. This summer the topic of our trainees, *Virpi Salo* and *Anna-Maaria Tuomi*, was opinion poll. The vocabulary includes terms which are related to opinion polls and methods of gathering data.

Wanted: jätkäkynttilä

The Finnish term *jätkäkynttilä* refers to a length of log with a cross-shaped slit in the other end where fire can burn. We were not able to find the proper Swedish term in our reference material and therefore we would like to ask our readers for the term in Swedish (or in any other language). Please contact TSK tel. + 358 0 608 996 or fax + 358 0 608 859.

00430/14

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK) CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF

TSK:n ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan alojen sanastoja.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on teollisuus- ja liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä.

TSK toimii yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

TSK:n sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen sanastoryhmien työskentelyyn, sanastoluettelot, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteloita. Nämä tallennetaan myös suoraikäyttöiseen termipankkiin TEPAan.

TSK:n kirjastossa on tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsikirjoituksia, yritysten ja laitosten sanastoja sekä koti- ja ulkomaisia sanastostandardeja.

TOIMISTO JA KIRJASTO:

Albertinkatu 23 A 12

00120 Helsinki

puh. (90) 608 996

Avoinna ma—pe 8.00—16.00

Termipalvelu

fax (90) 608 859

puh. (90) 608 876

ISSN 0358-7517